

Eiropas
Komisija

Kas ir Eurydice

Eurydice tīkla uzdevums ir saprast un izskaidrot kā organizētas un darbojas dažādās izglītības sistēmas Eiropā. Tīkls nodrošina valstu izglītības sistēmu aprakstus, īpašiem tematiem veltītus salīdzinošus ziņojumus, rādītājus un statistikas datus. Visas tīkla publikācijas ir pieejamas bez maksas Eurydice mājaslapā vai arī drukātā veidā pēc pieprasījuma. Eurydice tīkla mērķi ir veicināt izpratni, sadarbību, uzticamību un mobilitāti gan Eiropas, gan starptautiskā līmenī. Tīklu veido Eiropas valstu nacionālās nodaļas, kuru darbu koordinē ES Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūra. Vairāk informācijas par Eurydice meklējiet <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>

Pilns ziņojuma teksts

Pamatdati par pirmsskolas izglītību un aprūpi Eiropā 2014 (*Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe – 2014 Edition*) angļu valodā pieejams Eurydice mājaslapā

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/key_data_en.php

Ziņojuma drukātas kopijas pieprasāmas:

eacea-eurydice@ec.europa.eu

Kontakti

Wim Vansteenkiste,
Komunikācija un publikācijas:
+32 2 299 50 58

Eurydice ziņojuma galveno faktu buklets

Eiropas pirmsskolas izglītības un aprūpes programmu nodrošinātie apstākļi atšķiras

Līdz šim vēl nepieredzētu izaicinājumu laikā izšķiroši svarīgi ir visiem mūsu bērniem dot stingru pamatu dzīves sākumā, kas panākams, nodrošinot kvalitatīvu pirmsskolas izglītību. Arvien vairāk apstiprinās fakti, ka pirmsskolas izglītība un aprūpe sniedz plašus ieguvumus, sākot ar ekonomiskiem ieguvumiem sabiedrībai kopumā, līdz labākām sekmēm skolās. Starptautisko prasmju pētījumu rezultāti (*PISA 2012 (OECD)* un *PIRLS 2011 (IEA)*) apliecina, ka bērniem un pusaudžiem, kuri ieguvuši pirmsskolas izglītību, ir labākas sekmes lasīšanā un matemātikā. Kvalitatīvs pirmsskolas izglītības un aprūpes nodrošinājums var palīdzēt samazināt nākotnes izdevumus labklājības, veselības un pat tiesībsargājošā nozarē. Izveidojot stingru pamatu veiksmīgām mācībām mūža garumā, augstas kvalitātes pirmsskolas izglītība sniedz personīgus ieguvumus bērniem, jo īpaši bērniem no nelabvēlīgas vides. Pirmsskolas izglītība un aprūpe ir pamatakmens, lai uzceltu labākas un taisnīgākas izglītības sistēmas.

Lai palīdzētu veidot uz faktiem balstītu izglītības politiku, Eurydice publicē «Pamatdatus par pirmsskolas izglītību un aprūpi Eiropā 2014» - ziņojumu, kas tapis sadarbībā ar Eurostat. Ar starptautiski salīdzināmu rādītāju palīdzību ziņojums apskata nosacījumus, kuri veido augsti kvalitatīvu pirmsskolas izglītību un aprūpi. Apvienojot statistikas datus un sistēmas līmeņa informāciju, ziņojums apraksta pirmsskolas izglītības un aprūpes struktūru, uzbūvi un finansēšanu Eiropā. Tas aplūko vairākus politikas veidotājiem svarīgus jautājumus, piemēram, pirmsskolas izglītības pieejamība, pārvalde, kvalitātes nodrošināšana, maksa, personāla profesionalizācija, vadība un atbalsta pasākumi ekonomiski vai sociāli mazāk aizsargātiem bērniem. Šajā bukletā apkopoti ziņojuma galvenie fakti.

Ziņojums apskata situāciju 32 Eiropas valstīs (37 izglītības sistēmās), kuras piedalījās Eurydice tīkla darbā ES Mūžizglītības programmas periodā (2007-2013), izņemot Nīderlandi.

Izglītība un
apmācība

Neskatoties uz demogrāfisko kritumu, vietu trūkums pirmsskolas izglītības un aprūpes iestādēs 3 gadus veciem un jaunākiem bērniem lielākajā daļā Eiropas valstu, visticamāk, nemazināsies

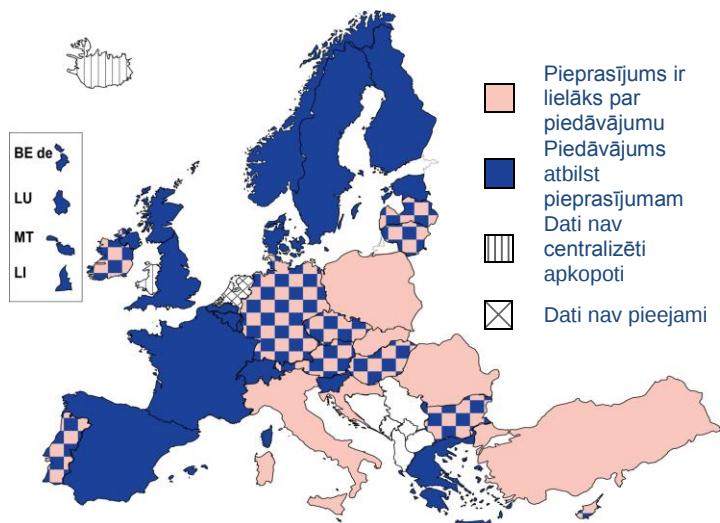
Pašlaik Eiropā pirmsskolas izglītības vecumā ir 32 miljoni bērnu. Demogrāfu aplēses rāda, ka 2030. gadā Eiropas Savienībā būs par 2,5 miljoniem bērnu mazāk, salīdzinot ar 2012. gadu. Par spīti šim kritumam tiek prognozēts, ka pieprasījums pēc vietām bērnudārzos, jo īpaši jaunākiem bērniem, joprojām pārsniegs piedāvājumu. Īstenībā, bērnudārzus apmeklē ļoti maz bērnu, kuri jaunāki par 3 gadiem. Pašlaik tikai četrās valstīs Eiropā vietu piedāvājums pirmsskolas izglītībā un aprūpē sakrīt ar pieprasījumu, un tās ir Dānija, Somija, Zviedrija un Norvēģija. Savukārt, līdzdalības rādītāji pirmsskolas izglītībā visaugstākie ir vienu vai divus gadus pirms sākumskolas.

Pieprasījums visu vecumu bērniem pārsniedz piedāvājumu Horvātijā, Itālijā, Polijā, Rumānijā, Slovākijā un Turcijā. Taču, pieprasījums un piedāvājums atšķiras arī pašās valstīs. Piemēram, Bulgārijā, Ungārijā, Latvijā, Portugālē un Slovēnijā vieglāk ir atrast vietu pirmsskolas izglītības un aprūpes iestādē tiem, kas dzīvo ārpus lielajām pilsētām.

Bērni no sociāli mazāk aizsargātām grupām ir mazāk iesaistīti pirmsskolas izglītībā un aprūpē

Eiropā katrs ceturtais bērns, kas jaunāks par 6 gadiem, ir nabadzības vai sociālās izslēgšanas riska grupā. Šiem bērniem izglītības sistēmā varētu būt nepieciešami speciāli atbalsta pasākumi. Lai vai kā, bērnu no nelabvēlīgas socio-ekonomiskās vides līdzdalība pirmsskolas izglītībā ir mazāka. Šādu bērnu līdzdalības palielināšana ir viena no galvenajām Eiropas pirmsskolas izglītības politikas prioritātēm. Tādēļ daudzās valstīs vecākiem tiek piedāvāts atbilstošs finansiāls atbalsts. Daudzas Eiropas valstis ir integrējušas apmācību elementus darbam ar šiem bērniem personāla izglītības

Vietu pieprasījums un piedāvājums publiski finansētās pirmsskolas izglītības iestādēs bērniem vecumā no 3 gadiem, 2012./13. māc. g.

Avots: Eurydice.

programmās. Kamēr dažās valstīs speciāla apmācība ir obligāta visam personālam (Beļģijas franču kopienā, Dānijā, Spānijā, Francijā, Austrijā, Slovēnijā un Turcijā), citās tā ir obligāta tikai personālam, kas strādās ar vecākiem bērniem (Rumānijā, Slovākijā un Šveicē). Daudzās valstīs pirmsskolas izglītības un aprūpes personāls saņem atbalstu no izglītības psihologiem un logopēdiem, taču reti ir gadījumi, kad tiek saņemts atbalsts no lasīšanas vai matemātikas mācīšanas speciālistiem.

Valodas mācīšana ir izplatītākā centralizētā atbalsta forma bērniem no nelabvēlīgas socio-ekonomiskās vides.

Jo jaunāki bērni, jo mazākas prasības personāla kvalifikācijai

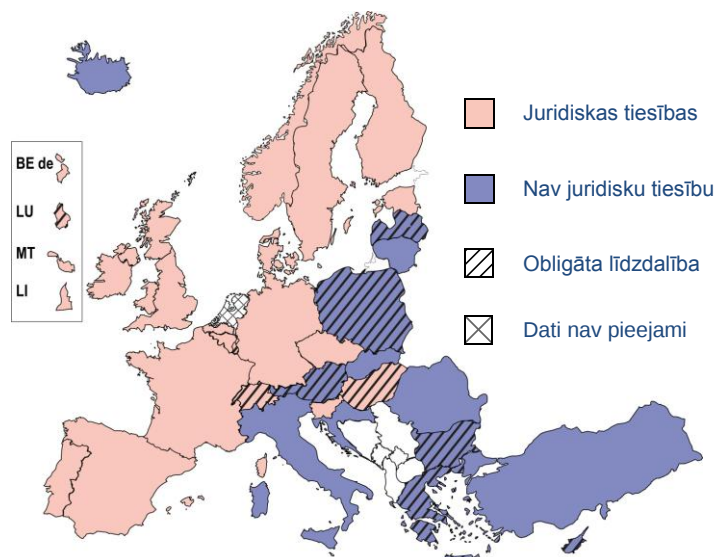
Kvalifikācijas prasības pirmsskolas izglītības personālam dažādās valstīs ir atšķirīgas. Minimālās kvalifikācijas prasības personālam, kas strādā ar 3 gadus veciem un vecākiem bērniem parasti ir bakalaura grāds. Izņēmumi ir Francija, Portugāle, Itālija un Islande, kur minimālā prasība ir maģistra grāds. Parasti, jo jaunāki ir bērni, jo mazākas ir minimālās kvalifikācijas prasības personālam. Piemēram, vairāk kā divās trešdaļās valstu izglītības un aprūpes personālam, kas strādā ar 3

gadus veciem un jaunākiem bērniem, nav nepieciešams bakalaura grāds.

Valstīs, kas nodrošina oficiālus mājas vidē balstītus pirmsskolas izglītības un aprūpes pakalpojumus, parasti pastāv minimālās formālas kvalifikācijas vai speciālas apmācības prasības personālam, kas nepieciešamas akreditācijai. Pusē no valstīm, kas nodrošina šos pakalpojumus mājas vidē, pastāv obligāti mācību kursi, kas jāapgūst topošajam personālam, taču personāls neiegūst formālu kvalifikāciju.

Lielākā daļa Eiropas valstu katram bērnam garantē vietu pirmsskolas izglītības un aprūpes sistēmā, taču tikai dažās – arī visjaunākajiem bērniem

Juridiskas tiesības uz vietu pirmsskolas izglītībā un aprūpē vai tās obligātums, 2012./13. māc. g.

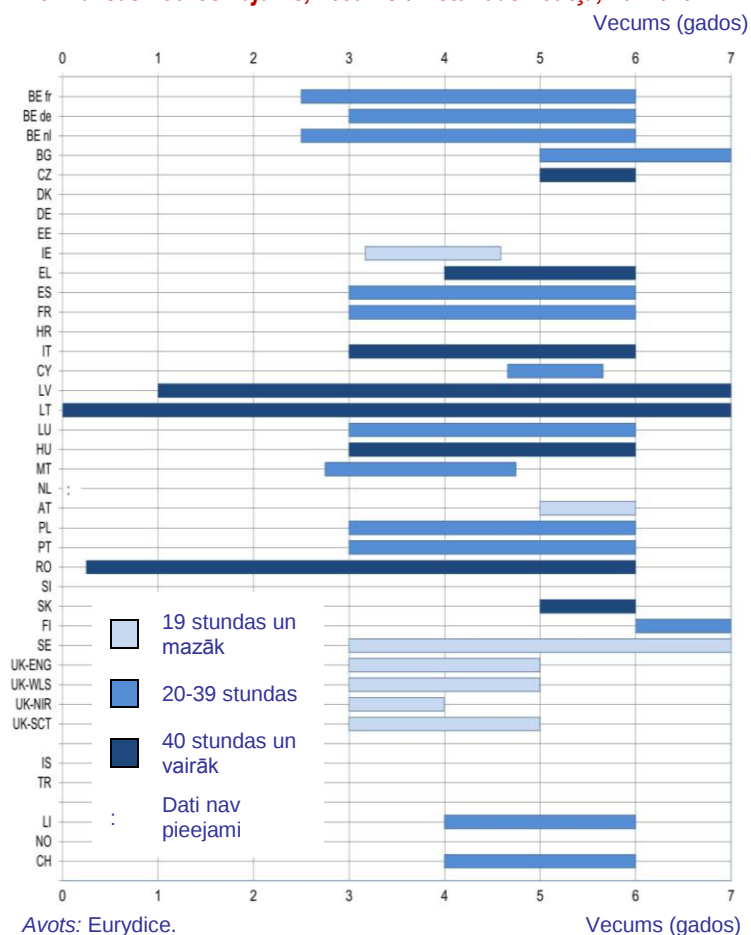

Avots: Eurydice.

Lielākā daļa Eiropas valstu garantē pirmsskolas izglītības un aprūpes vietu vai nu nosakot uz to tiesības normatīvajos aktos (tiesības uz vietu) vai arī padarot izglītības ieguvu obligātu vismaz vienu vai divus gadus pirms sākumskolas gaitu uzsākšanas. Taču, valstīs pastāv ievērojamas atšķirības vecumā, no kura bērniem ir garantēta vieta pirmsskolas izglītībā. Tikai Dānija, Vācija (kopš 2013. gada augusta), Igaunija, Malta (kopš 2014. gada aprīļa), Slovēnija, Somija, Zviedrija un Norvēģija katram bērnam garantē tiesības uz vietu pirmsskolas izglītībā un aprūpē jau neilgi pēc bērna dzimšanas, bieži vien uzreiz pēc bērna kopšanas atvaļinājuma/-u beigām. Apmēram trešdaļa Eiropas valstu bērnam garantē pirmsskolas izglītības un aprūpes vietu no 3 gadu vecuma.

Pirmsskolas izglītība un aprūpe no 3 gadu vecuma ir bez maksas pusē Eiropas valstu

Bezmaksas nodrošinājums, vecums un stundas nedēļā, 2012./13.

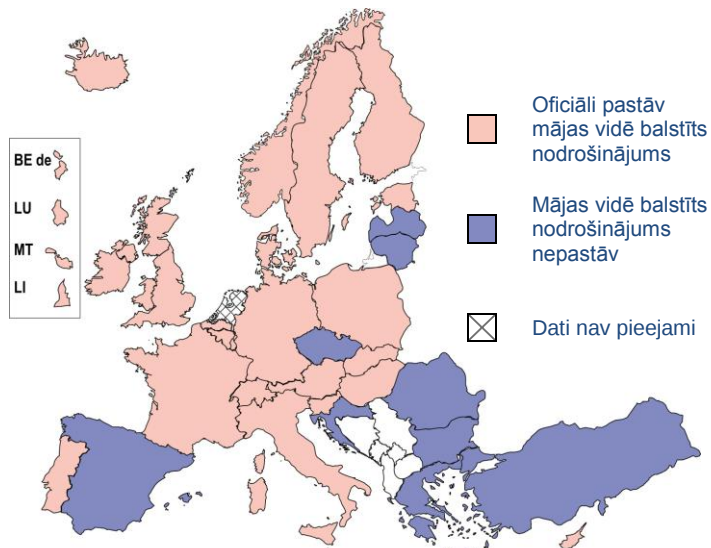

Finansiālai pieejamībai ir ļoti svarīga loma, lai nodrošinātu piekļuvi pirmsskolas izglītībai visiem bērniem, jo īpaši tiem, kuriem tā visvairāk nepieciešama. Tādēļ lielākā daļa Eiropas valstu pirmsskolas izglītību piedāvā vismaz vienu gadu bez maksas, taču apmēram pusē Eiropas izglītības sistēmu pirmsskolas izglītība bez maksas tiek nodrošināta no 3 gadu vecuma. Tomēr, visā pirmsskolas izglītības posmā vecāki veic maksājumus Dānijā, lielākajā daļā Vācijas zemju, Igaunijā, Horvātijā, Slovēnijā, Islandē, Turcijā un Norvēģijā. Vismazākā maksa par pirmsskolas izglītību ir Austrumeiropas un Ziemeļu valstīs.

Tikai Latvijā, Lietuvā un Rumānijā publiski finansētā pirmsskolas izglītība ir bez maksas no pašas pirmās līdzdalības dienas. Tomēr, joprojām ir aktuāls jautājums par pirmsskolas izglītības un aprūpes pieejamību. Šajās trijās valstīs nepastāv garantētas tiesības uz vietu pirmsskolas izglītībā vairākus šī izglītības posma gadus. Tā kā katram bērnam vieta pirmsskolas izglītībā nav garantēta, daudziem bērniem pirmsskolas izglītība un aprūpe nav pieejama.

Lielākā daļa Eiropas valstu piedāvā oficiālu mājas vidē balstītas pirmsskolas izglītības un aprūpes nodrošinājumu, papildus iestādēs balstītam nodrošinājumam

Mājas vidē balstīts pirmsskolas izglītības un aprūpes nodrošinājums, 2012./13. māc. g.

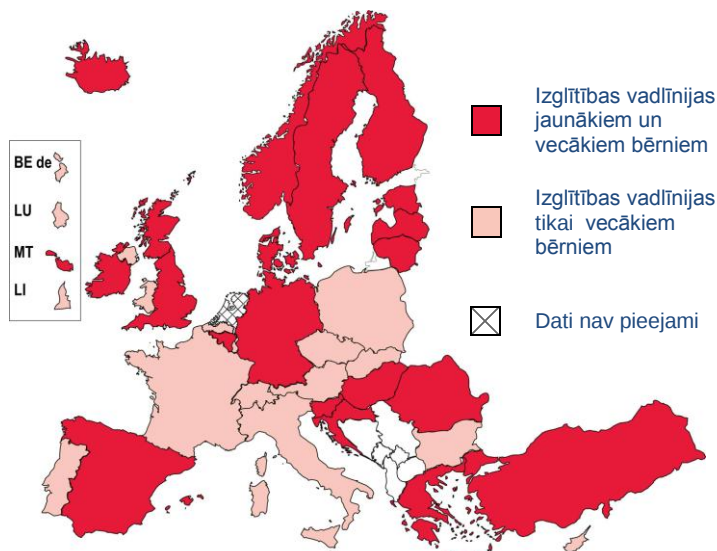
Avots: Eurydice.

Visās Eiropas valstīs pastāv formāla iestādes vidē balstīta pirmsskolas izglītības un aprūpes sistēma bērniem, kuri vēl nav sasnieguši sākumskolas vecumu. Taču, Eiropa šie pakalpojumi tie organizēti dažādos veidos. Izplatītākās ir divas sistēmas: vienota struktūra visiem pirmsskolas vecuma bērniem un dalīta struktūra, kur pakalpojumi jaunākiem un vecākiem bērniem tiek sniegti atsevišķās iestādēs. Vienota struktūra pastāv lielākajā daļā Ziemeļvalstu, Baltijas valstīs, Horvātijā un Slovēnijā.

Turklāt, daudzās valstīs tiek oficiāli nodrošināta mājas vidē balstīta pirmsskolas izglītība un aprūpe. Tas nozīmē, ka izglītības un aprūpes pakalpojumi var tikt piedāvāti mājās pie noteiktām prasībām atbilstoša pakalpojumu sniedzēja. (Latvijā oficiāli ieviests ar 2013./14. māc. g. (tulkojuma piezīme)).

Tikai pusē no Eiropas valstīm pastāv izglītības satura vadlīnijas bērniem, kuri jaunāki par 3 gadiem

Centralizētas izglītības vadlīnijas pirmsskolas izglītības un aprūpes iestādēm, 2012./13. māc. g.

Pirmsskolas izglītības un aprūpes kvalitāti lielākoties nosaka mācīšanas un mācīšanās efektivitāte. Tādēļ visās Eiropas valstīs ir izstrādātas oficiālas izglītības satura vadlīnijas, lai palīdzētu izglītības iestādēm uzlabot izglītības satura nodrošinājumu. Tomēr, apmēram pusē valstu šādas vadlīnijas attiecas tikai uz iestādēm, kuras apmeklē bērni, kas vecāki par 3 gadiem. Attiecībā uz jaunākiem bērniem, uzsvars nodrošinājumā vairāk tiek likts uz aprūpes elementu. Centralizētas pirmsskolas izglītības vadlīnijas bērniem, kuri jaunāki par 3 gadiem vairāk izplatītas ir valstīs ar vienotu pirmsskolas izglītības sistēmu, kur par izglītību atbildīgās iestādes atbild par visu pirmsskolas izglītības un aprūpes posmu kopumā.

Ziņojums "Pamatdati par pirmsskolas izglītību un aprūpi Eiropā 2014" (*Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe – 2014 Edition*) angļu valodā pieejams Eurydice mājaslapā:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/key_data_en.php

Papildus informācija: Eurydia: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurydia_en.php